

Okres swingu i jazz nowoczesny

- Okres swingu i jazz nowoczesny

Okres swingu i jazz nowoczesny

Źródło: online-skills, licencja: CCO.

Ważne daty

1926 – otwarcie lokalu Savoy Ballroom w Harlemie, jednego z najważniejszych miejsc w erze swingu

1928 – powstanie nowego swingowego tańca lindy hop, który wkrótce rozprzestrzenił się w całych Stanach Zjednoczonych

1934 – powstanie Quintette du Hot Club de France gitarzysty Django Reinhardta

1935-1946 – era swingu

1938 – koncert big bandu Benny'ego Goodmana w nowojorskiej Carnegie Hall

1944 – pierwsze nagranie bebopu – *Woody'n You* Dizzy'ego Gillespie

15 grudnia 1944 – śmierć Glenna Millera w niewyjaśnionych okolicznościach nad Kanałem La Manche, prawdopodobnie w wyniku działań wojennych

1949 – nagranie albumu *Early Autumn* Orkiestry Woody'ego Hermana, jeden z pierwszych przejawów cool jazzu

1949-1950 – nagranie materiału albumu *Birth of the Cool* nonetu Milesa Daviesa, wydane ostatecznie w 1957 r.

1959 – nagranie albumu *Kind of Blue* Milesa Daviesa, uznawanego za jedną z najważniejszych płyt w historii jazzu

1959 – nagranie albumu *Time Out* przez The Dave Brubeck Quartet, z wyraźnymi wpływami cool jazzu

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.

8. Muzyka XX i XXI wieku. Uczeń:

1) charakteryzuje muzykę w kontekście estetyki epoki – wymienia i opisuje wybrane style i techniki muzyki XX i XXI w.: impresjonizm, ekspresjonizm, dodekafonia, serializm, punktualizm, neoklasycyzm, nawiązania do jazzu, folkloryzm, witalizm, aleatoryzm, sonoryzm, muzyka elektroakustyczna, improwizowana, multimedialna, performance;

3) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów: Claude Debussy, Maurice Ravel, Aleksander Skriabin, Arnold Schönberg, Siergiej Prokofiew, Igor Strawiński, Béla Bartók, Siergiej Rachmaninow, Dymitr Szostakowicz, Manuel de Falla, George Gershwin, John Cage, Olivier Messiaen, Pierre Boulez, Karheinz Stockhausen, Steve Reich, Gerard Grisey, Kaija Saariaho, Thomas Adès i in..

II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Uczeń:

1. zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych;

2. nazywa i porządkuje główne nurty, gatunki i style muzyczne, wskazuje formy wypowiedzi artystycznej spoza tradycyjnej klasyfikacji, uzasadniając swoją wypowiedź;

4. dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:

c) cechy stylów muzycznych,

5. rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.

Nauczysz się

charakteryzować poszczególne nurty muzyki jazzowej od lat 30. do końca XX wieku;

identyfikować najważniejsze nazwiska muzyków z konkretnymi nurtami jazzu;

wymieniać instrumentarium poszczególnych sekcji;

używać słownictwa związanego z muzyką jazzową.

Powstanie big-bandów

Po ekspansji jazzu z Nowego Orleanu na inne ośrodki w Stanach Zjednoczonych w drugiej połowie lat 20., dotychczasowy styl zaczął ulegać przemianom, a muzyka jazzowa pojawiała się coraz częściej w salach tanecznych. W tym czasie pojawiły się większe zespoły – jazzowe orkiestry. Jednym z najważniejszych zespołów była orkiestra Paula Whitemana – twórcy jazzu symfonicznego, zrzeszająca białych wykonawców. Whiteman angażował świetnych improwizatorów, takich jak kornecista Bix Beiderbecke, saksofonista Frankie Trumbauer, skrzypek Joe Venuti czy gitarzysta Eddie Lang, których solowe improwizacje pozostające w dialogu z resztą orkiestry stały się początkiem nowego stylu gry.

Benny Goodmann wraz ze swoją orkestrą i piosenkarką Peggy Lee w filmie „Stage Door Canteen” z 1943 roku.,
wikipedia.org, domena publiczna

Wykształceni w latach 20. w orkiestrach jazzowych muzycy w kolejnej dekadzie zaczęli zakładać własne zespoły o bardzo szczególnej obsadzie złożonej z sekcji melodycznej: 3-4 trąbki, 2-3 puzony, 5 saksofonów (2 altowe, 2 tenorowe i barytonowy) oraz z sekcji rytmicznej (fortepian, gitara, kontrabas, perkusja). Tego typu grupy zaczęto określać mianem [big-bandów](#). Do najważniejszych liderów big-bandów tego okresu należeli: Benny Goodmann, Glenn Miller, Chick Webb, Count Basie, Cab Calloway, Duke Ellington.

Ten typ zespołu spowodował nowy rodzaj wykonawstwa. Jednym z elementów nowego nurtu stała się solowa improwizacja na tle [riffów](#) sekcji rytmicznej. Najważniejszą jednak cechą muzyki jazzowej od końca lat 20., która przetrwała aż do końca lat 40., była trudna do zdefiniowana płynność rytmiczna oparta na wyraźnie podkreślanym przez sekcję rytmiczną beacie i niezwykła zgodność i precyzyjność dużej obsady. Charakterystyczną rytmikę bazującą na triolach ósemkowych, z których pierwsza była przetrzymana, zaczęto określać nieco mglistym terminem [swing](#), od którego swą nazwę wziął cały nurt jazzu w latach 30. i 40.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Benny Goodman, „Sing, sing, sing”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Sing, sing, sing* **Wykonawca:** Benny Goodman. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

Swingowa gorączka

Swing był pod wieloma względami zjawiskiem socjologicznym. Po pierwsze rozpoczął historię muzyki rozrywkowej we współczesnej formie – liderzy zespołów zyskali w tym okresie status gwiazd, a coraz prężniej rozwijający się przemysł fonograficzny przeżywał prawdziwy boom. W czasie II wojny światowej miał też znaczenie propagandowe – Glenn Miller od 1942 r. przewodził big-bandowi i orkiestrze Amerykańskich Sił Powietrznych, z którymi koncertował dla żołnierzy. Muzyk zginął zresztą w trakcie lotu na koncert do Paryża, prawdopodobnie jego samolot został zestrzelony. Należy również pamiętać o dyskryminacji rasowej jaka panowała wówczas w Stanach Zjednoczonych i miała swoje przełożenie także w muzyce.

W większości „białych” big-bandów nie mogli grać czarnoskórzy muzycy. Do wielu klubów muzycznych, jak na przykład Cotton Club w Nowym Jorku, Afroamerykanie nie mieli wstępu, co było na tyle przewrotne, że najczęściej występowali tam w roli gwiazd czarnoskórzy jazzmani.

Glenn Miller z orkiestrą wojskową, julieskarda.blogspot.com, CC BY 3.0

O ile w początkach jazzu najważniejszym miejscem dla rozwoju muzyki okazała się dzielnica rozpusty – Storyville, to w erze swingu muzyka opanowała nowojorski Harlem, a przede wszystkim jego sale taneczne. Wraz ze swingową gorączką wybuchło bowiem taneczne szaleństwo, którego symbolem stał się między innymi słynny Savoy Ballroom, w którym występowała Ella Fitzgerald wraz z orkiestrą perkusisty Chicka Webba. Klub ten był jednym z nielicznych, gdzie nie istniała segregacja ze względu na kolor skóry.

Savoy Ballroom

Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.

W latach 30. we Francji pojawiła się też europejska odmiana swingu, tzw. gypsy jazz lub gypsy swing, zainicjowana przez gitarzystę Django Reinhardta. Styl ten odznaczał się nietypową dla amerykańskiego jazzu obsadą – bez udziału instrumentów dętych,

natomiast ze skrzypcami oraz dwiema gitarami i kontrabasem w sekcji rytmicznej.
W 1934 r. Reinhardt założył Quintette du Hot Club de France, w skład którego wszedł m.in. skrzypek Stéphane Grappelli.

Django Reinhardt, wikipedia.org, domena publiczna

Bebop

Charlie Parker, Tommy Potter, Max Roach, Miles Davis i Duke Jordan, online-skills, CC BY 3.0

Nie wszystkim muzykom odpowiadała wizja jazzu jako muzyki tanecznej, skomercjalizowanej i sprowadzonej właściwie wyłącznie do roli użytkowej. W gronie reformatorów znaleźli się zresztą młodzi członkowie swingowych big-bandów – Charlie Parker, Dizzy Gillespie, Bud Powell, którzy od początku lat 40. postanowili wprowadzić bardziej złożone rozwiązania, niż miało to miejsce w swingu.

Nowy styl, określony jako [bebop](#), będąc pewnym zaprzeczeniem swingu, zdecydowanie nie nadawał się do tańca. Zrywał też z grzeczną i śpiewną melodyjnością jazzu lat 30. wprowadzając bardziej agresywne i gwałtowne brzmienia, szybsze tempa, popisowe improwizacje i bardziej złożoną harmonię. Znacznemu ograniczeniu uległa obsada, skupiająca się na kameralnych zespołach i eksponująca solowe improwizacje. Twórcy bebopu wykorzystywali też w nowy sposób jazzowe standardy – pozostawiając z nich zaledwie szkielet harmoniczny, który wypełniali nową – „[bebopową](#)” treścią. Przykładem takiej kompozycji jest *Ornithology* Parkera, bazująca na popularnej swingowej balladzie *How High The Moon*.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Morgan Lewis, „How High The Moon”, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Morgan Lewis, „How High The Moon”, wykonanie: muzycy z AMFN.

Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się żywiołowym charakterem.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Charlie Parker, „Ornithology”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Ornithology* **Wykonawca:** Charlie Parker. Kompozycja posiada szybkie tempo.

Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

Począwszy od bebopu dalsze losy jazzu określa się jako modern jazz, czyli jazz nowoczesny. Jest to związane ze zmianą statusu muzyki jazzowej, która z użytkowej, mainstreamowej, zaczęła być traktowana przez twórców i słuchaczy jako muzyka artystyczna. Parker i Gillespie interesowali się zresztą współczesną muzyką poważną – Debussym, Bergiem, Schönbergiem. Muzycy bebopu tworzyli wokół siebie aurę ekskluzywności – pojawiło się nawet określenie hip lub hipster (nie mylić ze

współczesnymi konotacjami), na określenie słuchacza podążającego za nowym nurtem jazzu, ale też posługującego się powiązaniem z tym slangiem, zachowującego się i ubierającego w odpowiedni dla tego kręgu sposób.

Cool jazz

Koniec lat 40. i powojenny kryzys ekonomiczny spowodował likwidację dużych zespołów, a tym samym koniec ery swingu. Wykształcił się wówczas kolejny nurt, stanowiący reakcję na gwałtowną, wręcz agresywną narrację bebopu. Jedną z zapowiedzi [cool jazzu](#) było nagranie kompozycji *Early Autumn* Woody'ego Hermana w 1949 r., w którym udział wziął m.in. saksofonista Stan Getz, późniejszy ważny przedstawiciel tego rodzącego się nurtu.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Woody Herman, „Early Autumn”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Early Autumn* **Wykonawca:** Woody Herman. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się spokojnym charakterem.

Przymiotnik cool oznaczający *zimny* odnosi się do stonowanych emocji, introwertycznego charakteru nowego stylu. Jest też nawiązaniem do początków jazzu nowoorleańskiego, określanego jako hot jazz. Wykonawcy mieli stosować jak najmniej wibrata, a dźwięki grane były z możliwie jak najczystsza intonacją. Pojawiły się też nietypowe dla jazzu instrumenty, takie jak oboje, rogi, harfy, a także nawiązania do muzyki latynoamerykańskiej, na przykład bossa novy. Wśród twórców cool jazzu dominują biali muzycy, m.in. saksofoniści Stan Getz, Paul Desmond, trębacz Chet Baker, Dave Brubeck. [Cool jazz](#) tworzony właśnie przez białych muzyków na Zachodnim Wybrzeżu określa się również mianem West Coast Jazz. A jednak jednego z najważniejszych nagrań, które ugruntowało termin cool – *Birth of the Cool*, dokonał w 1950 r. nonet Milesa Daviesa. Najbardziej komercyjnym osiągnięciem cool jazzu okazało się jednak nagranie *Time Out* kwartetu Dave'a Brubecka ze słynną kompozycją *Take Five*.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Utwór: *Take Five* **Wykonawca:** Dave Brubeck Quartet. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

Paul Desmond i Dave Brubeck, wikipedia.org, domena publiczna

Trzeci nurt: Hard bop, Free jazz

Od lat 50. następuje dalsze rozwijanie nowych nurtów i ich coraz większe zagęszczenie. Idee te przenikają się często wzajemnie i trudno jest przypisać danemu twórcy, czy utworowi, konkretną etykietę.

Trzeci nurt (Third Stream) tworzą coraz lepiej wykształceni muzycy, łączący tradycje afroamerykańskie z osiągnięciami europejskiej kompozycji. Jednym z przedstawicieli trzeciego nurtu jest kontrabasista Charles Mingus.

W tym samym czasie następuje ponowny zwrot ku ideom bebopu – bardzo szybkiej, żywiołowej rytmice i dalszemu pogłębianiu złożoności harmoniczej, tzw. hard bop. Stanowi on reakcję na przeintelektualizowany i zbyt europejski [cool jazz](#) i nawiązuje do źródeł jazzu, takich jak gospel czy blues. W tym stylu tworzyli przez pewien okres saksofonista John Coltrane i trębacz Miles Davies.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

John Coltrane, „Giant Steps” – fortepian, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: John Coltrane, „Giant Steps” – fortepian, wykonanie: muzycy z AMFN.

Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

John Coltrane, „Giant Steps”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Giant Steps* **Wykonawca:** John Coltrane. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się żywiołowym charakterem.

Poszerzanie harmonii uzyskało natomiast swoje apogeum we free jazzie, nurcie powstałym w latach 60. Brak w nim metrum, skal czy powtórzeń rytmicznych – na pierwszy plan wysuwa się natomiast niezwykle wirtuozowska improwizacja. Jednym z pierwszych wykonawców free jazzu był Ornette Coleman. Nurt ten nadal znajduje kontynuatorów.

Zadania

Ćwiczenie 1

Styl jazzu powstały w latach 40., odznaczający się agresywną melodyką, szybkimi tempami i poszerzoną harmoniką to:

- swing
- bebop
- cool jazz

Ćwiczenie 2

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 3

Wybierz cechy charakterystyczne dla bebopu:

- taneczny, powtarzalny rytm
- bardzo szybkie tempa
- poszerzona harmonia

Ćwiczenie 4

Jakie instrumenty wchodzi w skład sekcji rytmicznej big-bandu?

- kontrabas
- perkusja
- puzon

Ćwiczenie 5

Podczas zajęć pojawiło się wiele specjalistycznych zwrotów. Sprawdź, ile z nich udało Ci się zapamiętać. Przeciągając podane elementy połącz w pary słowo z odpowiadającą mu definicją.

Określenie swobodnie płynącego, synkopowanego rytmu opartego na grupach triolowych, w których pierwsza wartość zostaje zatrzymana., Krótka, powtarzana uporczywie przez dłuższy czas fraza, w muzyce swingowej stanowiąca tło dla solowych improwizacji., Styl jazzowy rozwijany od końca lat 40. charakteryzujący się znacznie spokojniejszym i mniej dynamicznym brzmieniem i rytmiką w porównaniu do wcześniejszych nurtów jazzu.

Swing	
Cool jazz	
Riff	

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Benny Goodman, „Sing, sing, sing”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Sing, sing, sing* **Wykonawca:** Benny Goodman. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Dave Brubeck Quartet, „Take Five”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Take Five* **Wykonawca:** Dave Brubeck Quartet. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Utwór: *Ornithology* **Wykonawca:** Charlie Parker. Kompozycja posiada szybkie tempo. Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

Ćwiczenie 6

Rozpoznaj kompozytora i tytuł utworu.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](https://epodreczniki.pl)

Utwór 1

Nagranie do ćwiczenia

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](https://epodreczniki.pl)

Utwór 2

Nagranie do ćwiczenia.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](https://epodreczniki.pl)

Utwór 3

Nagranie do ćwiczenia

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 7

Połącz w pary kompozytorów i wykonawców z właściwymi stylami jazzu.

swing, cool jazz, bebop

Benny Goodman	
Charlie Parker	
Dave Brubeck	

Polecenie 1

Wysłuchaj kompozycji Georga Gershwina *I Got Rhythm* w wersji na fortepian solo, a następnie dwóch innych opracowań tych kompozycji. Zastanów się:

- jakie nurty reprezentują,
- co powoduje, że nadal rozpoznajemy w nich kompozycję Gershwina,
- jakie elementy dzieła muzycznego zostały zmienione, co zostało dodane?

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

George Gershwin, „I Got Rhythm” – fortepian solo, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: George Gershwin, „I Got Rhythm” – fortepian solo, wykonanie: muzycy z AMFN. Kompozycja posiada szybkie tempo. Cechuje się żywiołowym charakterem.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

George Gershwin, „I Got Rhythm”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *I Got Rhythm* **Wykonawca:** Sarah Vaughan. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

George Gershwin, „I Got Rhythm”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *I Got Rhythm* **Wykonawcy:** Django Reinhardt, Stéphane Grappelli, Gianni Safred, Carlo Pecori, Aurelio de Carolis. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

Inna wersja zadania

Polecenie 2

Podzielcie się na 2 grupy. Jedna grupa reprezentuje stanowisko, że jazz należy zaliczyć do muzyki rozrywkowej, druga, że jazz jest nurtem muzyki poważnej. Zgromadźcie jak najwięcej argumentów za każdym ze stanowisk – możecie odwołać się też do swojej wiedzy na temat początków jazzu

Słownik pojęć

Bebop

styl jazzowy zaliczany do nurtu jazzu nowoczesnego. Powstał w latach 40. jako artystyczna przeciwwaga dla tanecznej muzyki swingowej i nie był przeznaczony do tańca. Charakteryzował się szybkimi tempami, poszerzoną harmoniką i nagłymi zmianami harmonicznymi oraz bardzo swobodną melodyką.

Big-band

zespół muzyczny złożony z sekcji melodycznej w składzie: 3-4 trąbki, 2-3 puzony, 5 saksofonów (2 altowe, 2 tenorowe i barytonowy) oraz z sekcji rytmicznej

(fortepian, gitara, kontrabas, perkusja). Pierwsze zespoły tego typu zaczęły powstawać pod koniec lat 20. i zdominowały sceny w erze swingu do końca lat 40.

Cool jazz

styl jazzowy rozwijany od końca lat 40. charakteryzujący się znacznie spokojniejszym i mniej dynamicznym brzmieniem i rytmiką w porównaniu do wcześniejszych nurtów jazzu. Wykorzystywał bardzo poszerzoną harmonię, a także elementy poli- i atonalne.

Lindy hop

taniec społeczny, którego powstanie związane jest z rozwojem muzyki swingowej, cieszący się ogromną popularnością w latach 30. i 40. W odróżnieniu od dotychczasowych tańców towarzyskich charakteryzował się tzw. otwartą pozycją i improwizacjami tancerzy. Często wzbogacony był o figury akrobatyczne.

Riff

krótka, powtarzana uporczywie przez dłuższy czas fraza, w muzyce swingowej stanowiąca tło dla solowych improwizacji.

Swing

1. określenie swobodnie płynącego, synkopowanego rytmu opartego na grupach triolowych, w których pierwsza wartość zostaje zatrzymana.
2. gatunek muzyki jazzowej, którego rozkwit przypadł na lata 30. i 40., związany z działalnością big-bandów. Oparty na swingowym rytmie, wyraźnie podkreślany przez sekcję rytmiczną.

Źródła:

encyklopedia.pwn.pl

sjp.pwn.pl

Biblioteka muzyczna

